Bat. Gen.
XXII
561

HET BELEG

DER STEDE

ALKMAAR,

in 1573.

Naar aanteekeningen van ooggetuigen geschetst.

MET EENE KAART.

TE ARNHEM, BIJ
D. A. THIEME,
1862.

XII: -
61

BAT. GENOOTSCHAP VAN KENW.

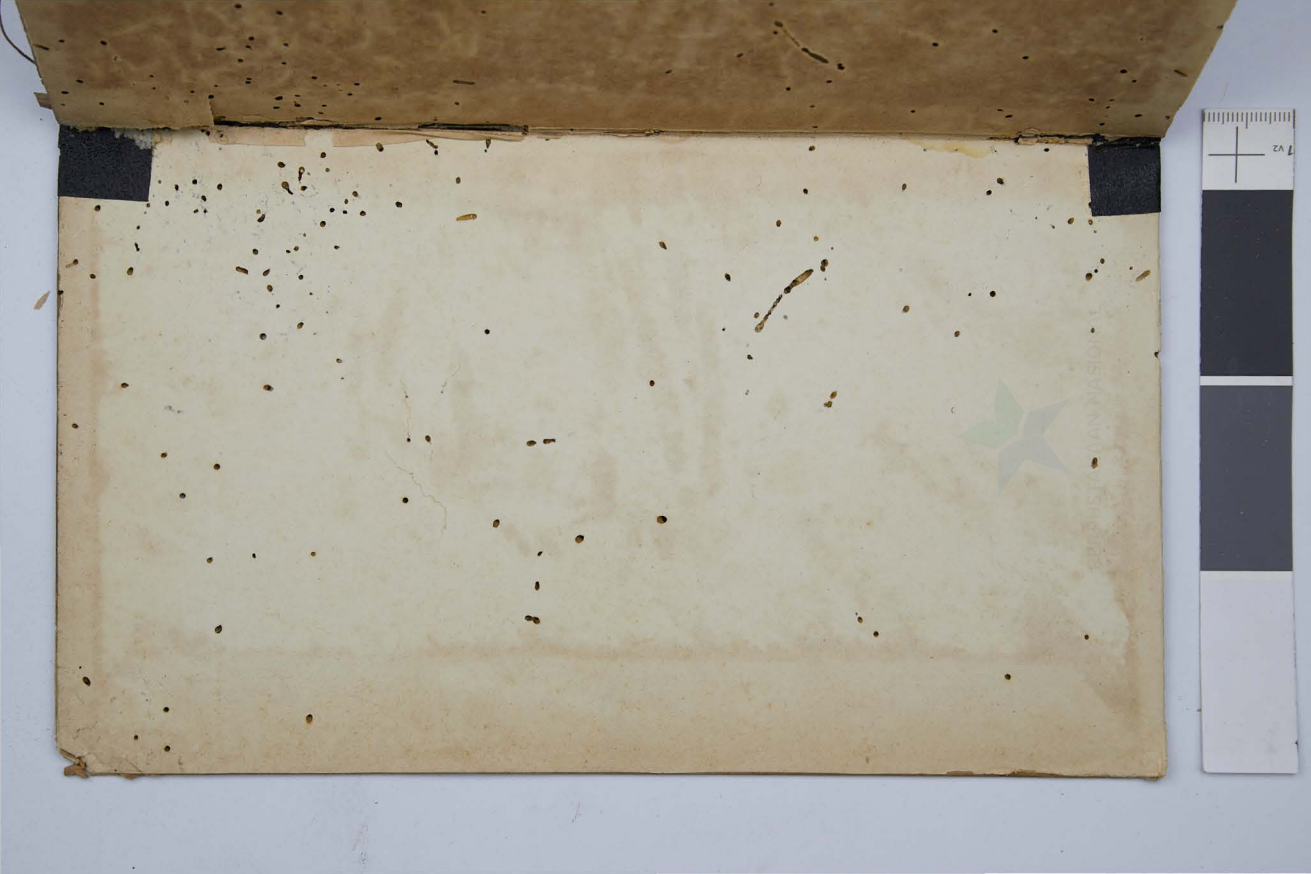

XXII
61
204406
XXII,561

HET BELEG

DER STEDE

ALKMAAR,

in 1573.

NAAR AANTEEKENINGEN VAN OOGGETUIGEN GESCHETST.

MET EENE KAART.

TE ARNHEM, BIJ
D. A. THIEME.

1862.

BAT. GENOOTSCHAP VAN KENN.

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI.
Tanggal : 10 Maret 2012
No. Induk : 20949/PN-MUSEUM/'12
BIB - ID :
Beli / Hadiah : Ex. Museum

Ten jare 1573, op Vrijdag den 21sten Augustus, kwamen de Spanjaarden onder bevel van Don Frederik de Toledo voor Alkmaar.

Het spaansche leger was 's avonds te voren van Haarlem gekomen. In het duister van den nacht, zonder dat men in Alkmaar er iets van ervoer, hadden de vendelen de hooge gronden van Heilo, Egmond en Bergen bereikt, en vroeg in den morgen, terwijl een zware donderbui de scheemring deed voortduren en het onweêr boven de stad en den omtrek losbrak en woedde, zette het leger zich in beweging, om de stad onverwacht in te sluiten.

De voorhoede wendde zich rechts van Bergen naar Koedijk. De landlieden, in den waan, dat slechts een bende zwervende soldaten het op hun dorp had gemunt, zonden in der haast om hulp naar Jonker Jakob Cabeliau, bevelhebber der stede-bezetting.

Twee honderd man soudeniers en eenige ruiters, aangevoerd door Hopman Duivel, werden den Koedijkers in der ijl ter hulpe gezonden; doch onderwijl het den wakkeren Hopman aanvankelijk gelukte, de Spanjaarden den overtocht over de Koedijkersluis te beletten, werd hem uit Alkmaar door een renbode bericht, dat de vijand met talrijke vendelen ook aan de zuidzijde der stad werd gezien. De sluis langer te verdedigen was dus nutteloos en gevaarlijk tevens; Hopman Duivel keerde naar de stad terug. De poorten werden gesloten, de alarmtrom werd geroerd, men riep burgers

en soudeniers te wapen en naar hun posten op de wallen. Er restte nog zooveel tijd, dat men de drooggemaakte Zwijnmeir en Achtermeir onder water zette; maar het doorsteken van den dijk der Berger- en Egmonder-meiren konden de burgers niet volbrengen.

Omstreeks tien ure voor den middag zagen zij den vijand van Koedijk langs Huiswaard de stad ten Noorden omtrekken, zijn vendelen in de verschillende plaatsen legeren en het hoofdkwartier op den geestgrond van het grijze Oudorp vestigen. Middelerwijl had hij zich ten Zuiden der stad in de Nieuwpoort gelegerd, ten Zuidoosten een tweetal gebouwen, de Runhuizen genoemd, vermeesterd, en hiermede was Alkmaar ingesloten — zoo als Alba aan den Koning van Spanje schreef: „dat er niemant in of uit kon komen."

De stedelingen zullen van de wallen die krijgsbeweging hebben aangezien, meer bekommerd voor hetgeen hen wachtte, dan toen in de vroegte het onweêr hen met schrik deed ontwaken. Immers het had luide in den lande weêrklonken, welk een vreeslijk lot Zutphen en Naarden na de bemachtiging hadden ondergaan. De spaansche soudenieren waren er als bloedhonden op de inwoners losgelaten en hadden, wreeder dan die dieren, mannen, vrouwen en kinderen gedood. Immers, weinige weken geleden was Haarlem bezweken en de spaansche bevelhebber had last gegeven, de Katholieken te onthalsen en de Protestanten op te knoopen, en meer dan twee duizend menschen waren er alzoo in koelen bloede gedood. Wat stond Alkmaar te wachten, indien het in handen viel van zulke benden, onder zulk een legerhoofd!

En die krijgsmacht, de steun van het gezach van den Landvoogd, den Hertog van Alba, die thands te Amsterdam resideerde, was een landvoogd waardig, wiens eerste regeringsdaden gekenmerkt werden door het stoken van brandstapels en de dagelijksche vertooning op het schavot, hoe het blanke zwaard van den scherprechter zich rood verwde ten koste van een menschen-leven. Een wreedheid, zoo voorbeeldeloos, wekte algemeenen afkeer, en zulk een afkeer was in het oog van Alba reeds misdadig. De Graven van Egmond en Hoorne hadden niets misdaan, dan een verbond begunstigd, om een dergelijken afkeer in geschrifte te stellen, te onderteekenen en den Koning van Spanje kenbaar te maken, en toch — ondanks hun verheven rang en aanzien, ondanks hun trouw aan de katholieke godsdienst en aan hun Vorst — hun hoofden waren gevallen door het zwaard van den beul, om die misdaad te boeten. De voltrekking van het vonnis had het geheele land met schrik vervuld. Een zwakker volk zou verslagen en verbijsterd het hoofd hebben gebogen, maar de Nederlanders hieven het op; het werd een roeping, krachtig als die der godsdienst, zulk een monster als Alba te wederstaan, en, steunende op Willem van Oranje, die zich het lot van het wreed bedreigde volk aantrok, hield het stand in zijn verzet, al viel van Brussel tot Haarlem stad bij stad in handen van den Spanjaard; want had Oranje niet een verbond gesloten „met een trouwen, machtigen Koning..... met den Koning der Koningen!"

Een volhardend verzet tegen gruweldaden en dwingelandij, zoo natuurlijk in den koenen Nederlander, verbaasde den Hertog van Alba en vertoornde hem

hevig. Hij achtte een vreeselijk voorbeeld noodig en besloot, dat in Alkmaar een slachting zoo geschieden, waarbij niets zou te vergelijken zijn; opdat van die plaats de schrik, die de geestkracht des geheelen volks voor goed zou breken, zich zou verspreiden door het gansche land. „Zoo ik Alkmaar bemachtig", schreef hij aan den Koning van Spanje, „laat ik geen enkel schepsel het leven, voor elke keel zal het mes getrokken zijn. Mijn goedertierenheid" — jegens Haarlem . . . . ? — „heeft niet gebaat, een voorbeeld van wreedheid zal beter vruchten dragen."

Des Hertogs zoon, Don Frederik, had iets later dan zijne soudenieren het hoofdkwartier te Oudorp betrokken. Hij was door koorts en jicht gekweld; zijn lijden gaf zijn gelaat het voorkomen van een ouden man. Op hem rustte de taak, het bevel zijns vaders ten uitvoer te brengen, en zoo hij in ijver en wreedheid tekort schoot — Noircarmes was aan zijn zijde.

Noircarmes bewoog zich in dat bloedig tijdperk als het sterke roofdier in het woud. Hij was vroeger waardig gekeurd, lid te zijn van den bloedraad te Brussel, doch zijn rustelooze aart verkoos het werk des scherprechters, waartoe hij zijn krijgszwaard verwisselde; hij was de slachter van Valencijn, de stichter van den bloedraad te Mons, de schender van kerken en kloosters te Mechelen, de vernieler van de Abdij van Egmond, en, gunsteling van Alba genoeg, om met Don Frederik over de wijze van aanval te verschillen en te twisten.

Daar was ook Juliaan Romero, een man die duisternis en verraad beminde; de leugen ontging zijn lippen zoo gemakkelijk als de adem. Hij had eens een nachtelijken moordaanslag op den persoon van Willem van Oranje beproefd. Voor Naarden drukte hij tot driemaal toe den Burgemeester de hand, ter verzekering dat lijf en have der burgers niet zou worden gedeerd; denzelfden dag, van het genoten gastmaal des Schepens opgestaan, had hij zich met den gastheer naar de markt begeven, waar het vreeselijkst bloedbad zijn trouwloosheid meldde en de Schepen mede den dood vond.

Onder nog anderen van dien stempel, was in de omgeving van Don Frederik, de veldtuigmeester Lamotte, een vindingrijk vernuft, die naar de ontoegankelijkste plaatsen voor die mannen een pad wist te leggen. Hij kon een brug maken, die zich over het land liet voortbewegen, zoo gemakkelijk als een wagen, en in het water geschoven, een leger veiligen overtocht bood.

Zulke krijgsoversten waren te Oudorp — het hoofdkwartier van het leger, — de kop der slang, die Alkmaar omkronkelde. In vendelen verdeeld was, behalve te Oudorp, de krijgsmacht gelegerd te St. Pancras, Huiswaard, Koedijk, Bergen, Heilo en bij de Nieuwpoort, en telde zestien duizend geoefende krijgers.

Alkmaars verweer was niets, dan een onvoltooide wal, en ter verdediging daarvan hoogstens veertienhonderd weerbare, doch ongeoefende burgers, een klein getal gevluchte landlieden en achthonderd soudenieren, waarvan velen tot nu toe niets hadden verricht, dan burgers en boeren plagen en enkele schermutselingen; overigens waren zij zonder krijgsondervinding.

Aan het hoofd van al deze gewapenden stond Jonkheer Jakob Cabeliau, heer van Muklheim; zoo iemant, dan was hij van zachten aart en bedaarden geest. Hij behoorde tot de stoutmoedigen, die aan Alba den Briel ontweldigden, even als zijn Hoplieden Jaques Hennebert, Jan Spiegel en Dirk Duivel.

De laatste was tevens een van het viertal, dat na de verovering den Briel tegen vernieling behoedde, maar aandrong op het bezetten en versterken der stede, waarmêe de zaak der vrijheid vasten voet op nederlandschen bodem verkreeg. Duivel was evenwel een ontembare watergeus; liever ontmoette hij zijn bestrijder op den golvenden Oceaan en berende hij een vesting, dan dat hij lange dagen wachtte, eer de stormende vijand aankwam.

Nog waren er de Hoplieden Koenraad van Steenwijk — een rustig man, onversaagd en van goeden inborst, en Willem van Sonnenberg, van wien wij dit laatste niet kunnen zeggen; hij bezat echter een helder hoofd, was wel ter tale, een bruikbaar man, zijn argwaan sluimerde nooit; maar indien een spaansche kogel hem tijdens de belegering had neêrgeveld, zou de geschiedenis niet hebben gemeld wat nu zijn beeld ontciert.

Deze waren de hoofden van 's Prinsen soudenieren. Van de bevelhebbers der gewapende burgers vinden we de namen opgeteekend; de historie weêrspiegelt geen enkelen trek, die tot hun bijzondere afbeelding recht geeft. Het roemrijk feit dat zij gezamentlijk bedreven, overschittert hun bijzondere daden.

Tegenover den spaanschen veldtuigmeester Lamotte, kon men van de zijde der stad het genie van Adriaan

Anthonieszoon Landmeter stellen. Zijn dag was aangebroken, die hem als bekwaam en overleggend vestingbouwkundige zou doen kennen; hij was de vader der Metiussen.

Het burgerlijk bestuur, nu in onmiddellijke aanraking met zaken van oorlog, denke men zich, steunende op den Burgemeester Floris van Teilingen en onder diens zedelijken invloed. Hij toch was het, die, toen voor eenige weken (den 16den Julij) de raadslieden weifelden, of zij Oranje's soudenieren, die voor de Frieschepoort stonden, of Albaas benden, die onder bevel van Noircarmes van den kant van Heilo naderden, binnen de veste zouden laten, het woord sprak: „Ik wil voor den Prins van Oranje en de burgers leven en sterven!" — den volgenden oogenblik de Frieschepoort deed openbreken en 's Prinsen krijgslieden binnen liet.

Toen waren de spaansche vendelen, 2800 man sterk, terug gedreven, en nu, tot een aanzienlijk leger van zestien duizend man vermeerderd, weder gekeerd, hadden de vendelen onverhoeds alle toegangen tot de stad afgesloten.

De stad, onlangs ten Zuiden en Westen over een aanmerklijk stuk gronds uitgelegd en daar, naar het plan van Karel van Boisot, met hooge aarden wallen en bolwerken voorzien, had dus van den kant van Heilo den vijand minder te vreezen; maar van de zijde van Oudorp voerde men uit het hoofdkwartier op haren zwaksten wal. Het was een oude vervallen muur, die bij den Roodentoren van twee tegenovergestelde zijden door den vijand beschoten kon worden, bij de Frieschepoort een voldoende bescherming miste en van

het een tot het ander einde geen kogel kon weêrstaan. De breede gracht mocht daar de éénige hinderuis zijn, die een oogenblikkelijken inval belette, tot waar ten Westen het Munnikebolwerk een krachtige verdediging naar den kant van Bergen bood.

Aan de oostelijke zijde lag de stad geheel open. De Voormeir, een waterplas die als haven diende, bespoelde het lage door den plas zelf gevormde gedeelte der stede. De aanslibbing had in de laatste eeuwen, de stad ongeveer voor de helft vergroot en ging daarmeê voortdurend voort, hetgeen de vroedschap van jaar tot jaar had doen uitstellen, die zijde van wallen te voorzien. De Voormeir was door het Zeglis — een korte vaart — met den Schermeir verbonden, en men had door het leggen van een schans, aan den oever van den Schermeir, waar het tonbaken van het Zeglis verrees, meenen te voorzien in het gevaar, dat van dien kant dreigen mocht. Door de inneming van de Runhuizen echter, had de vijand zich tusschen de Tonneschans en de stad een vaste stelling verzekerd, en door de ligging dezer gebouwen aan den havenmond van het Zeglis, ontsproot uit 's vijands bezit een drieledig nadeel voor de stad: het verband tusschen de bezetting der stede en der schans was verbroken, de waterweg werd door den vijand beheerscht, en ten derde kon de vijand naar believen de stad met zijn geschut teisteren; het spaansche leger, zich kronkelende om de kleine veste, had dat tevens gedaan met de wijsheid der slang.

Maar de verontruste stedelingen werden niet door schrik verlamd of verbijsterd. Zij bevroedden terstond wat hen van de Runhuizen dreigde, en waren even snel tot handelen gereed. Reeds denzelfden dag betwistten zij den vijand dat gewichtig punt — het was een vruchteloos pogen, doch daags daaraanvolgend stelden zij een kartouw aan de oostzijde der stad op het Fnidse, beschoten met dit geschut de Runhuizen, waarna zij door eenige soudenieren verzeld, weder een uitval deden, en het hun gelukte den Runmolen en een der gebouwen in brand te steken. Het kostte Klaas Kousemaker het leven; de geschiedenis heeft den naam van het eerste slachtoffer der belegering voor vergetelheid bewaard. Men had met dezen uitval tevens den toeleg beraamd, met twee schuiten het Zeglis in te stevenen, om de bezetting der Tonneschans van levensmiddelen te voorzien en een bode naar Hoorn af te zenden. Toen rook en vlam uit het Runhuis sloegen en de vijand met de uitvallers schermutselde, stevenden de vaartuigen het Zeglis in; doch van den kant van Oudorp waren eenige spaansche musketiers den anderen oever van het Zeglis genaderd, en achter den dijk verscholen, schoten zij zoo vinnig op de schuitenvoerders, dat deze den steven moesten wenden. De vijand bracht vervolgens een kanonstuk naar dien dijk en bestookte de Tonneschans met vierentwintigponds kogels; waarom de bezetting het raadsaam oordeelde, met achterlating van het geschut, zich in haar galeien in te schepen en over het meir te ontvluchten; waartoe was het bezit van de schans ook langer dienstig, nu de vijand het Zeglis voor elken toegang sloot, door aan den mond der haven een schip te laten zinken?

een ontzet der stede van die zijde was niet denkbaar meer. Nog stond een der Runhuizen ongeschonden ter veilige borstwering voor vijandelijk geschut, — een doorn in 't oog der stedelingen, en een volgenden morgen beraamden zij op nieuw een uitval. Het gebouw móest worden vernield, en zij beloofden zich een goeden uitslag; want zij ontwaarden drie bevriende oorlogsvaartuigen op den Schermeir, wier geschut het Runhuis beschoot. Eenige burgers lieten zich, onder het bevel van een der burgemeesteren, met twee vaartuigen over den Voormeir voeren, om den aanval te water te doen; terwijl anderen, bij de zoutkeeten overgezet, te land zouden aanvallen. Met goeden moed greep men de vijandelijke bezetting aan, al snelden eenige licht gewapende ruiters van de Nieuwpoort haar ter hulp, al wierden drie der stedelingen doodelijk getroffen en ontvloeide menig ander het bloed uit wond bij wond; steunende op de hulp der oorlogsvaartuigen, hielden de stedelingen den strijd vol, waarvan de brand in het Runhuis de overwinning zou zijn. Doch het vuur der schepen verflaauwde, en daar klepte de alarmklok en verkondigde dat der stede gevaar dreigde: dat was reden genoeg om den aftocht te blazen. Met vliegend vaandel keerden de wakkere stedelingen terug en naar den wal, waar de vijand een bestorming mocht beproeven. 's Vijands list was gelukt. Met een goed deel voetvolks en ruiters van de Nieuwpoort, onder het geschreeuw: „valt aan, valt aan!" en gedruisch van trommen en trompetten, deed hij een schijn van aanval op de Heiloër poort en week, zoodra men van de stad een levendig geschutvuur op hem losbrandde; maar de afleiding die de vijand

beoogde, om het Runhuis te behouden, had doel getroffen.

En nog stond het eene Runhuis ongeschonden en grijnsden van daar weldra twee vijandelijke kanonnen naar de open liggende stede. Haar voor goed tegen de vernielende werking van het geschut te beschermen, was alleen mogelijk door een bewalling der geheele oostelijke zijde — in den gegeven toestand een reuzenarbeid! en toch, men besloot er toe, — men ging onverwijld aan den arbeid, zeker zonder te bevroeden dat het grootsch was zulk een werk te vlooien. Een ooggetuige schrijft eenvoudig: „dat (het) seer quaat was om te maken, want de vijand schoot daar men wrocht." Van de zoutkeeten nabij de Nieuwlanderpoort, gedeeltelijk afgebroken en met aarde gevuld, werd de aarden wal vervolgd door de bedding der Laat, wier uitgang dus gedempt werd. De mondingen der breedere grachten, het Verdronkenoord en Luttikoudorp, werden door groote Karveelschepen afgesloten; en zoo werd een voldoende bewalling van de Nieuwlanderpoort tot aan den Roodentoren tot stand gebracht, door mannen en vrouwen, jongens en meisjes, terwijl de vijand met vierentwintig- en veertigponds kogels de arbeiders bestookte. Maar het werk was den Alkmaarders niet meer vreemd: reeds van den eersten dag dat de Spanjaarden werden gezien, was men ijverig bezig, om achter den ouden steenen muur langs de noordzijde der stad een aarden wal aan te brengen, het oude muurwerk af te breken en de huizen in de nabijheid met aarde te vullen. Het algemeen gevaar wekte den ijver en

vestigde eendrachtige inspanning — de arbeid zelf onderhield een kloeken geest en maakte de geheele bevolking vertrouwd met het gevaar, vormde oud en jong, van welke kunne ook, tot de zulken, die eenmaal de stoutheid zouden hebben, om het werk, dat zij gemaakt hadden, heldhaftig te verdedigen.

Don Frederik maakte inmiddels voorbereidselen om de stad te verdelgen. Weldra lag een keten van kleine schansen, langs den Berger meirdijk, beheerschte dien, verbond Huiswaard aan de Nieuwpoort en sloot de stad naauwer in. De veldtuigmeester Lamotte vervaardigde van wijnvaten en biertonnen zijn kunstige brug. De vijand wierp een schans op aan de oostelijke zijde bij den Overtoom, om in den wal bij den Roodentoren bres te schieten. Hij had reeds vroeger, waar de wegen van Huiswaard en Oudorp met den weg naar de Frieschepoort een driesprong vormen, den meelmolen versterkt met twee stukken geschut, een kleine schans tegenover den Pitterstoren opgeworpen, beide om de werkzaamheden aan den Noordwal te bemoeielijken, en des nachts een schans gemaakt tot bijna in den ingang der Frieschepoort, alsof hij die wilde ondermijnen; hetgeen de stedelingen noopte, aan de binnenzijde een tweeden krachtigen tegenweer te bewerkstelligen. Eindelijk legde de vijand nog een groote schans, op een weide tegenover deze poort, en plantte daar negen kanonstukken van zwaar kaliber. Aan de zuidzijde der stad, tegenover Ropjeskuil, verrezen twee schansen; zij deden echter minder nadeel dan de sterkte bij het Runhuis, de vijand schoot van daar zijn kogels

tot aan den Roodentoren. Dagelijks werd de stad beschoten, eenige van de arbeiders getroffen, enkele gedood en de huizen beschadigd. Het geschut van het Runhuis trof een ijzeren goteling op den wal, waardoor de goteling uit zijn steunpunt sloeg, een boer den arm en een vrouw het been wech nam. Uit de schans bij den Pieterstoren werd op de arbeiders aan den wal zoo sterk geschoten, dat er verscheidene gekwetst werden en één doode viel; het werk werd een dag gestaakt, maar des nachts deden de soudeniers een uitval en verjoegen de bezetting der schans. Een vijftien-ponds kogel uit het geschut bij den Meelmolen vloog door den twee voet dikken muur van de Monnikenkerk en doodde een jonge dochter, die, bezig aarde naar den wal te dragen, het felle schieten een wijle in de kerk trachtte te ontwijken. In een huis op den hoek van de achterstraat kwam een kogel door een openstaand venster, sloeg een pronkkast aan spaanders; een vrouw in de nabijheid staande, om haar kinderen spijze te verschaffen, stierf van schrik. Op het Luttikoudorp drong een kogel in een huis, verbrak spinnewiel en stoel eener jeugdige spinster en de tobbe, waarbij een vrouw stond te wasschen, zonder iemant te kwetsen. Deze voorvallen doodden den opgewekten ijver der verdedigers niet: aan het Runhuis — der stede een kwelgeest van den beginne — tergde de vijand de stedelingen, door alle avonden het Wilhelmuslied te spelen; de inwoners beandwoordden dien spot met „een accoord van schalmeiën", dat van den toren der groote kerk over stad en omtrek luide dezelfde melodie deed weêrklinken, ten blijke „dat men nog welgemoed was."

Dat was echter het geval met allen niet. Het verlies van de Tonneschans werd door eenige Hoplieden als een zeer bedenkelijke zaak beschouwd. Een of twee dagen na dat de bezettelingen de schans hadden verlaten, schetterde een trompet voor de Frieschepoort, en toen de wachters uit zagen, stond daar een heraut der Spanjaarden en verzocht den Gouverneur of een der Burgemeesters te spreken. Onderwijl men den Gouverneur deed ontbieden, werd de heraut herkend; 't was Hopman Steinbach, vroeger in dienst bij des Prinsen leger en bij de inneming van Haarlem tot de Spanjaarden overgegaan. Verontwaardigd dien man met dergelijken last bekleed te zien, scholden de bezettelingen hem voor een verrader en geboden hem te vertrekken. Steinbach had een gesprek aangevangen met den Hopman Jaques Hennebert en stoorde zich aan scheldwoorden noch aan bedreigingen, maar beweerde dat een overgave der stad geraden was, nu zij met de Tonneschans haar belangrijkste sterkte had verloren. Te luider gaven de stedelingen hun afkeer en ongeduld te kennen; Steinbach moest onverhoord terug keeren. Men zond hem schimp- en scheldwoorden en musketschoten na, hij dreigde woedend met zijn degen, doch zocht spoedig een goed heenkomen.

In den raad had men besloten, nooit een verdrag met den vijand aan te gaan, hem zelfs niet op dit punt aan te hooren, en van het besluit was den vijand kennis gegeven. Don Frederik hield dat raadsbesluit niet voor onwrikbaar. Hij lette niet op de scheldwoorden en musketschoten, blijkbaar waren zij niet ernstig gemeend, waarmede men zijn gezant had verjaagd. Don Frederik heeft zich beklaagd — het is een krans te

meer voor de belegerden! — dat door geen der stedelingen een enkel teeken van verraad is gegeven. Het schijnt dat de veldheer, door het zenden van herauten naar verschillende kanten der stad, dacht te verkrijgen, wat geen verrader hem gunde: verkenning van de sterkte der veste en ontmoediging, vrees en tweedracht onder de verdedigers. Hij zond ten minste daags na het wedervaren van Steinbach andermaal gezanten, en wel een drietal te gelijk, naar den Roodentoren. De gezanten legden hunne wapenen neêr, namen hunne gepluimde bonnetten af en groetten hoofsch. Het was — niet de Gouverneur Cabeliau, zooals Boomkamp onjuist uit de aanteekeningen van den ooggetuige opvat, — wél wederom Jaques Hennebert die hen aanhoorde, na alvorens zijn soudenieren te hebben verwijderd. Dit wekte niet alleen den argwaan der soudenieren, maar ook des Hopmans vaandrig Jan Waalwijk — later zou hij tegen Hennebert getuigen, als deze wegens verraad verdacht en aangeklaagd werd — was verontwaardigd over de vleitaal en schoone beloften der gezanten. Hij viel hun in de rede met bittere verwijtingen, wegens de spaansche trouwloosheid en gruwelen te Haarlem bedreven. De gezanten lieten hierna de mooie beloften varen en dreigden met uithongering en moord; maar de soudeniers stemden met den vaandrig in en verdreven de Spaansche lokvinken, even als zij den vorigen dag Steinbach verjaagd hadden.

Jaques Hennebert, gelijk aan zijn krijgsmakker Hopman Dirk Duivel, was een beweeglijk man. Zijn lust en zucht, met het zwaard in de vuist het gevaar onder de oogen te zien; beiden waren geen mannen van taai geduld. Zij verwachtten dat Jonkheer Diederik van

Sonoy, des Prinsen Gouverneur van Noord-Holland, die te Schagen lag en tegen 's vijands verder indringen in het Noorder kwartier schansen te Rustenburg, Langendijk, Schoreldam en Krabbendam had doen leggen, het Spaansche leger zou overvallen of verjagen, 't zij door kracht van wapenen, 't zij door een alles verzwelgenden watervloed. En toen het den bode, uitgezonden om Sonoy daartoe te bewegen, den 1sten September eindelijk gelukte in de stad terug te keeren, met het bericht, dat Sonoy vruchteloos had beproefd de stad te ontzetten, doch de belegerden aanspoorde tot moed en volharding; want dat Graaf Lodewijk van Nassau met een groot leger in aantocht was, waren vele burgers door hoop getroost en verheugd; maar anderen, Duivel en Hennebert in de eerste plaats, bevredigde die tijding niet. De twee Hoplieden werden wrevelig; het scheen hun toe, dat de stad het nooit zou kunnen uithouden; dat het beter ware, alle kostbaarheden bijeen te pakken en daarmeê te vluchten. Zij deelden hunne ontevredenheid anderen meê en wendden zich tot Cabeliau.

Deze en de wakkere Hopman Koenraad van Steenwijk — van Sonnenberg schijnt zich buiten de kwestie te hebben gehouden — kantten zich tegen zulke voorslagen, en geholpen door den Burgemeester van Teilingen, dien kloeken geest, die reeds had getoond dat hij weifelenden en mismoedigen voor lafheid en afval wist te behoeden — en zijn geestverwant en ambtgenoot Harks van Houten, deed men de ontevredenen van hun radeloos voornemen afzien en zeide hun toe, dat men andermaal een bode naar Sonoy zou afzenden, met dringende bede om ontzet. Het gemor was daar

meê gestild — een groot gevaar voorzichtig voorkomen. Indien de beweging der ontevredenen de vrucht was van het zaad door Don Frederiks parlementairen gestrooid, dan was zijn list verijdeld door de eenvoudige wijsheid van rechtvaardigen, en zou gevolgen hebben tot zijn nadeel. Als hij eenmaal het beleg zal opbreken, vloekende tegen den aanwas van het water dat hem verjaagt, bevreesd voor den Oceaan waarmede men hem bedreigt, dan weet hij niet, dat hij de teragwerking van zijn eigen list verwenscht; zoo is de vergelding in 't leven.

Men zou andermaal een bode afzenden; die belofte had gunstig gewerkt en diende vervuld. Men wilde aan die toezegging volkomen naar eisch voldoen en had een burger op het oog, die niet alleen een vertrouwde briefdrager zou zijn, behendigheid, schranderheid, moed en tegenwoordigheid van geest bezat, om alle denkbare gevaren te doorworstelen, maar tevens een warme gehechtheid voor zijn stad en medeburgers koesterde, en wien de gave eigen was, om den hachelijken toestand der veste naar waarheid voor te stellen. Die man was de stads-timmerman Maarten Pieterszoon van der Mey.

Uw wezenstrekken zijn niet door eenige afbeelding voor ons bewaard, Van der Mey! maar de geschiedenis heeft uw daad met zulke trekken gegrift, dat zij genoegzaam zijn het beeld van den trouwen, moedigen burger der zestiende eeuw ons voor te stellen. Wat ook uw stadgenooten thands vergeten zijn, uw naam,

ten minste „de stads-timmerman tijdens het beleg", leeft in de herinnering!

Van der Mey, die eenmaal het kloeke woord van Van Teilingen: „Alkmaar voor den Prins!" met een bijlslag op de Frieschepoort tot werkelijkheid maakte, liet zich vinden om den tocht andermaal te bestaan. Rijpelijk overwoog hij alle bezwaren. Hij verborg den brief in een polsstok, waarin hij een gat had geboord, dat, door een houten pen gesloten, niet licht bemerkt kon worden. Het geschrift, een kleine strook papier, door den Gouverneur Cabeliau, al de Hoplieden en de Burgemeesters van Teilingen en Harks van Houten geteekend, wordt nog ongeschonden op het stedelijk archief bewaard. Op een avond, door geen maan verlicht, twee uren voor middernacht, verliet Van der Mey de stad, door eenige burgers vergezeld. Het uitgeleide nam den schijn aan van een kleinen uitval. De vijandelijke wachten namen het ernstig genoeg op, maar bij de duisternis was nog die verwarring noodig, zou men hun waakzaamheid misleiden. De stedelingen keerden naar de stad en de spaansche wachten hervatten hun posten — niemant had gezien dat Van der Mey zich had verscholen. Hij lag in het riet, geen spietslengte van den waakzamen wachter, en kroop behoedzaam voort. Het ingespannen gehoor van den Spanjaard vernam niet het minste gerucht van dien tragen en moeielijken gang; maar .... daar vloog een vogel op, als verstoord in zijn nachtrust. 't Was genoeg om de aandacht van den wachter te scherpen, ... wederom, op verderen afstand, schoot een vogel klapwiekend uit het riet, en nog eens — meer verwijderd. Kon een sluipende vluchteling zich onge-

lukkiger verraden! De spaansche wachters snelden naar de verdachte plek. Van der Mey hield zich stil en bleef liggen. Zij onderzochten den omtrek, maar vonden den bode niet. Het zullen bange uren geweest zijn, die den timmerman noopten, tot des morgens vier uur zich onbewegelijk te houden. Hoe moet de indruk geweest zijn, toen hij, vermoeid van geduld, afgemarteld van angst, een seinlicht zag ontsteken aan den kerktoren van zijn stad? — als Kennemerlands dichter het voorstelt, of het zeide: „'k Zie je! en bewaak je! voort maar!" Het verhaal zegt: „toen kroop hij verder", in den duister voort, maar, al tastende, voelde en herkende hij iets wat een rilling door al zijn leden joeg — wat hij aanraakte was een lijk. Zich herstellende, vervolgde hij den rietzoom ten einde, en nu was een open weg het vervolg van zijn tocht. Een enkele wachter stond daar ter bewaking.

Van der Mey dorst zijn man te staan; doch hij had den Spanjaard niet bemerkt, en deze hem even min, tot, toen de bode zich met zekere kracht oprichtte, om zijn leden de lenigheid te hergeven, die wellicht spoedig noodig was, zij plotselijk tegenover elkander stonden. De schrik greep beiden aan — joeg beiden ter vlucht naar tegengestelde zijden, — Van der Mey in de richting van zijn doel. De donkere nacht verbleekte, de morgenstond brak aan en de opgaande zon bescheen een veiliger pad voor den bode. Op den weg ontmoette hem een der vrouwen, die in menigte door het spaansche leger zwierven. Zij, wellicht in dubbelen zin op den dwaalweg, zal den bode, met zijn polsstok ter hand, voor een landman hebben aangezien, toen ze met hem voortging en een gesprek

aanknoopte over de belegering der stad: „Men zal de Alkmaarders doen zoo als men de Haarlemsche soldaten gedaan heeft," sprak zij heftig. Van der Mey zou nooit die woorden vergeten, al moest hij nu zijn verontwaardiging verkroppen. Waartoe noodloos zich te doen kennen, nu hij zoo nabij buiten alle gevaar was! Hij was nog zoover niet: misschien uit eenige struiken of van achter een boomplok verrezen onverwacht twee forsche mannengestalten; dreigend stonden ze even schielijk voor de wandelaars. De honger had die mannen de kaken gegroefd, de roofzucht straalde uit hun oogen — arme slachtoffers van spaansche plunderzucht, thands zelve roovers uit nood. Zij grepen de vercierde en opgetooide vrouw aan als een rijken buit — ze mocht haar scherpe tong roeren zoo veel zij wilde. Die mannen strekten de sterke vuisten ook naar Van der Mey, maar deze ontdook den greep, sloeg ter vlucht en ontkwam hun. Schagen binnentredende, lag er een zwaar pak achter hem, maar zijn gewichtigste taak ving eerst aan.

Jonkheer Diederik Sonoy, barsch tegen elk die hem weêrstond, wreed jegens een vijand en nog erger omtrent dengeen op wien zijn argwaan viel, zag in Van der Mey den vertegenwoordiger der fel bedreigde stede, en ontfing hem minzaam. Zelfs de groote afstand tusschen den Gouverneur van het Noorderkwartier en een gewoon burger scheen niet meer te bestaan, toen de timmerman zijn brief had vertoond, zijn mondelinge boodschap overbracht en aanhield om hulpe voor de zwakke veste. Sonoy ontlastte zich van al het verdriet dat hij verkropte, wegens het verzet der polderbesturen tegen zijn bevelen van de sluizen te openen

en de dijken door te steken. Hij deelde het Van der Mey mede als een verontschuldiging en raadde hem, naar Hoorn te reizen en de zaak van zijn stad te bepleiten voor de staten van het Noorderkwartier.

Met vertrouwen op zijn goede zaak, reisde de timmerman naar Hoorn, en trad voor de Heeren Staten, mannen nog waardiger in hun gestoelte dan ergens anders. Zij waren voor Van der Mey de machtigen, van wie het afhing met een enkel woord de zee naar Alkmaar te doen golven en dus de Spanjaarden te verjagen of te verdelgen. Hoe krachtig zal de timmerman den benarden toestand van zijn stad hebben voorgesteld, alvorens hij ernstig en dringend verzocht om een gunstig besluit. Maar op zijn vrijmoedige taal luidde daar van een der heeren het andwoord: „Wat raaskalt gij! Zouden wij den oogst vernielen en ons vee in den winter laten verhongeren? Nog geen drie weken is uw stad belegerd — Haarlem heeft het langer uitgehouden; gij kunt wel wachten tot den dag van Allerheiligen!" Van der Mey was dat andwoord hard, en hij viel heftig uit: „Weet gij wel, dat Haarlem met zoo veel krijgsvolk een storm verduren kon; dat Alkmaar slechts weinige verdedigers heeft? — dat Haarlem van ééne zijde, — mijn stad van alle kanten ingesloten is? Waart gij in Alkmaar, gij zoudt uw vee niet achten, maar het leven uwer medeburgers, uwer vrouw en kinderen zou u zwaar op het harte wegen!" Die kloeke woorden werden als een stoute en ongepaste taal aangemerkt; men was verontwaardigd; men eischte den schender der achtbaarheid gevangen te zetten. Doch van de vergaderden stond iemant op, die een bedaard woord in 't midden bracht, het was Frederik

Ottens. Hij hield zijn ambtgenooten voor, dat men den man, wien liefde en medelijden voor zijn medeburgers vervoerde, zulk een uitval vergeven moest. Het heelde de wonde van wien zich gekwetst meende, en Van der Mey werd niet gedeerd. Frederik Ottens, ingenomen met den kloekhartigen timmerman, liet hem niet aan zich zelf over, maar bejegende hem vriendelijk, verleende hem gastvrijheid en deed nog meer: — het schijnt tevens een gevolg van Ottens bemoeiing, dat de Staten bewogen werden, boden naar Alkmaar af te zenden, die de belegerden een toekomstig ontzet zouden beloven, en dat Van der Mey, die zoo ijverig de zaak van zijn stad wist te dienen, naar den Prins te Delft werd gezonden. Deze zou zulk een burger verstaan, en des Prinsen bevel om de dijken door te steken zou niet uitblijven, dacht Ottens misschien in zijn opgewekte belangstelling; een bevel van den Prins ontslaat polder- en dijkbesturen van alle verantwoordelijkheid tegenover de grondeigenaars, kan de overweging geweest zijn van de meerderheid dier vergadering; en er wordt eenige weken tijds gewonnen, was misschien de gedachte van den verdediger des oogstes, toen men gezamentlijk in die beschikkingen berustte.

Der belegerde stad werd door het strenge toezicht van den vijand de geringste tijding van buiten onthouden. Er waren reeds tien dagen sedert het vertrek des timmermans voorbij gegaan, en men had niets van dezen, noch van de uitwerking van zijn last bespeurd. Vruchteloos beproefde men andermaal boden uit te zenden, en het buïige weêr, van hevige slagregens

verzeld, zweepte de Spanjaarden tot spoed, om zich in staat te stellen de stad aan te tasten; want meiren en waterplassen begonnen zich uit te breiden over het lage land, en de wegen werden moeilijk te begaan. Dat een algemeene aanval op de stad weldra zou plaats hebben, kon men van de wallen maar al te goed bespeuren, en in den pijnlijken toestand van dreigend gevaar, bij onzekerheid van gehoopte hulp, kwam men op het denkbeeld, om aan den vijand zelf het naricht te ontweldigen, dat zijn strenge waakzaamheid der stede van de bevriende zijde onthield. Wie het stoute denkbeeld opperde, wordt niet genoemd, maar de overheden, zoowel die der burgers als die der krijgslieden, waren eenstemmig omtrent doel en uitvoering. In den nacht van den 15den September trokken eenige burgers en soudenieren in alle stilte de Heiloër poort uit. Men had bemerkt, dat de vijanden een schans opwierpen aan den weg naar Ropjes-kuil; daarheen was de tocht. Eer de schansgravers iets van de uitvallers ontwaarden, werden zij overvallen; zij lieten terstond hun arbeid en wapenen in den steek en sloegen ter vlucht. Hun aanvoerder ontfing een schot in het been en werd gevangen genomen; de buit van geweren en mantels werd verkozen boven een vervolgen der vluchtelingen of slechten der schans. Van de Nieuwpoort naderde de vijand en hernam de sterkte, doch de uitvallers waren reeds in de stad terug, beladen met den buit en brachten den gevangene voor de overheid. De gevangene bleek te zijn een spaansch edelman, genaamd Jeronimo de Arcibu. Het doel van den uitval was volkomen bereikt, want de spaansche edelman verhaalde, dat Don Frederik eerstdaags de stad van vier zijden te gelijk

zou aanvallen, om minstens één niet wel bewaakt punt te overmeesteren. Zoo hij de stad voor den 20sten September niet bemachtigde, zou het beleg worden opgebroken, doordien de troepen in Brabant noodig waren; maar wanneer de bevelhebber stormenderhand overwinnaar werd, zou hij alle inwoners dooden, zonder een enkel het leven te laten.

Het was een schrikwekkende tijding, met tranen en zuchten werden gebeden geslaakt tot den Almachtige, dat zulk een jammer zou worden afgewend; — het was een schrikwekkende tijding, maar dat men het wist, was al reeds een bestuur om den jammer te voorkomen. Gesterkt door het gebed, met den omvang van het gevaar voor oogen, was het gevoel hoog gestemd, het oog geopend, de leden vaardig. Die mannen, die vrouwen, die kinderen, door den dagelijkschen vestingarbeid geheel vertrouwd met het gevaar en tegen neêrslachtigheid behoed, waren nu in geestdrift en een geduchte macht. Met verdubbelden ijver werden de wallen versterkt; al stortte den volgenden nacht tusschen de Frieschepoort en den Pieterstoren een gedeelte van den muur tot puin, men herstelde het sterker dan het was geweest. Men geloofde aan de mogelijkheid te overwinnen; zag men niet alreê van de veste, dat de groene vlakte hier en daar wach dook onder den spiegel, die den blaauwen hemel weêrkaatste en, minstens, den vijand bemoeilijkte om zwaar geschut te verplaatsen! — dat was het binnenwater dat Sonoy de Spanjaarden onder de voeten zond, o, kon hij de zee hun tot de schouderen jagen! Men geloofde aan de hulp der Voorzienigheid — ze mochten dat. Immers: waar moed en volharding door eendracht tot

een macht, door wijs overleg tot een juist aangewende kracht wordt, daar wordt voorbereid, wat eens een wonderdadige uitkomst zal zijn. Men geloofde het op nog andere wijze, en wat een hemelteeken der verschrikking voor verslagenen van harte zou geweest zijn, werd den hopenden een blijde boodschap van verlossing.

Zie — in den avond van den 17den September, als de vijand des daags schanskorven, beweegbare bruggen, zware kanonstukken en dichte legerdrommen nader aan de stad had gebracht en alles getuigde, dat den volgenden dag de lang gevreesde aanval zou geschieden; — in den avond van den 17den September, omstreeks negen uur, begon een bleeke lichtschijn den dun betrokken hemel te verlichten. Allen, die de wacht op wal en muur vervulden, en met hen zoo menig belangstellende — er worden van genoemd de rector Pieter Meerhout en Dirk Kater, een ijverig burger, die, wegens een ernstige ongesteldheid van Cabeliau, op diens verzoek, een naauwlettend oog op de wachten hield — zagen verwonderd dat licht aan den hemel en over den omtrek heerschen; want men zeide, dat de maan eerst ten twaalf ure opging en het dus haar schijnsel niet zijn kon. Wat daar gezegd werd, werd geloofd, diensvolgends het besluit: er geschiedde een wonder aan den hemel — een voorteeken! De opgewekte en ernstig gestemde gemoederen grepen het dankbaar aan, als een voorspelling „van blijder uitkomst, dan men zich beloven mocht", van soudenieren zonder krijgsondervinding, — van burger min bekwaam en handig met de wapenen en van een Opperbevel-

hebber aan het ziekbed gekluisterd. Het verschijnsel van den verlichten hemel op den avond van dien 17den September werd nog lang daarna als een wonderteeken besproken. De pensionaris Mr. van Foreest, die het door de getuigenis van Meerhout en Kater bevestigt, teekende het op in zijn dagverhaal van het beleg. Wie een wonder bestrijden willen — zoo als later en nog onlangs — verklaren het terstond door noorderlicht of „straalbreking", als meermalen in de maand September wordt waargenomen. Maar strijd vermoeit en wie zich er in begeeft houdt zich op, op den weg naar de waarheid. Indien men de waarheid zoekt, is de verklaring van het verschijnsel des lichts nog eenvoudiger. De maan heeft meermalen verstandigen misleid, evenzoo den waarheidslievenden, ietwat pieusen schrijver Foreest. In zijn verhaal luidt het: „De maan, welke byna tot het laatste quartier was afgenoomen, eerst middernagt met haar licht gewoon is zig te vertoonen." In het eerste of laatste vergist zich de verhaler; een ons voorgelegde berekening bewijst, dat den 17den September 1573 de maan „bijna tot het laatste quartier was afgenoomen." Vervolgt de Schrijver: dat zij „begon, by den avond ten neegen uure haaren schijn aan ons te geeven", dan verhaalt hij *niet*, wat „tegen den gewoonen loop der naâuur" is; want in September, een of twee dagen voor laatste kwartier, gaat de maan op omstreeks negen uur. Het verdient opmerking, dat Foreest den 15den October 1573 — pas een week na het ontzet — zijn verhaal in het Latijn ter perse zond, en dat de oudste hollandsche vertaling, die later en zeker niet buiten zijn toezicht in het licht zal verschenen zijn, de bijzonder-

heid van den maneschijn achterwege laat; zou men toen reeds de vergissing hebben bespeurd?

Gewoon maanlicht, door een dunnen nevel getemperd, bescheen stad en omtrek, en de belegerden zagen het aan als het voorteeken eener goede uitkomst. Zij ontleenden daaraan nieuwen moed, en die was noodig. Reeds voor de nacht was verstreken, — toen pas de eerste tint van den dageraad het Oosten kleurde, sloegen twintig zware vuurmonden hun vlammen naar de stad uit en zweepten met vreeselijk gedonder de ijzeren kogels tegen poort en wallen. Dat was het hanengekraai van den bangsten dag, die ooit over Alkmaar opging — de dag van den 18den September. De zon ontsteeg der kimme, een noord-oostenwind verdreef den nevel van den hemel, terwijl de fel beschoten stede dreunde op haar grondslagen en wolken kruiddamp haar omhulden. Elf stukken, die meerendeels veertigponds kogels schoten, waren op de Frieschepoort gericht; negen losten hun vernielenden inhoud op den Roodentoren. De schoten volgden elkander op met de vaardigheid van een musketvuur, en troffen de wallen, dat de steenen in de lucht vlogen als door slingers geworpen. Er was bijna geen denken aan, de gaten te dichten, die het vernielend werptuig boorde en vergrootte, — de breuke te heelen, die bij elk schot wijder en wijder werd; want zonder ophouden hield het gebulder aan — den geheelen dag, tot meer dan twee duizend schoten, des namiddags half vier ure, de voorzijde der Frieschepoort en van den wal bij den Roodentoren vernield hadden, waardoor

twee bressen waren ontstaan, voldoende om een bestorming te beproeven.

De belegerden waren dien dag niet roerloos gebleven. Onvertsaagde arbeiders hadden zich gewaagd om den wal aan de vernielende kogels te betwisten, door aanbrenging van zand, rijzen en balken, al vlogen de steenen snorrend op bij elk vijandelijk schot, al werd menigeen verwond, al was hun ijver niet afdoende. Anderen waren bezig water, pekel en olij ziedend heet te stoken. Er werd lood gesmolten en in de nabijheid der bressen gebracht, met bundels stroo en takken, bezemen en ijzeren hoepen van pek en hennep omwonden, een vuur genoeg, om dat tuig te doen vlammen en den vijand toe te werpen, als hij straks naderde. De gewapende burgers en soudeniers stonden gereed — wij vermoeden, aan de zuidelijke zijde der stad, onder bevel van Hopman Willem van Sonnenberg, — wij weten, bij den Roodentoren was de moedige Koenraad van Steenwijk, — bij de Friesche-poort de heldhaftige Hopman Duivel met de verdediging belast. Een deel der bezettelingen, licht ter voet, had in last, om, waar het gevaar zich het dreigendst openbaarde, ter hulpe te snellen. Den Gouverneur Cabeliau moet de sponde een bange kerker geweest zijn in dien hachelijken toestand der stede; de krijgsman liet zich, ondanks zijn krankheid, naar de wallen voeren; zijn tegenwoordigheid, zijn bevelen, raad en woorden wekten bij allen vertrouwen en moed.

Tusschen drie en vier uren na den middag klonk, schetterend tusschen het kanongebulder, de spaansche trompet; het was het sein van den aanval. Don Frederik zelf plaatste zich aan het hoofd. Noircarmes,

de woeste vernieler, naderde met de beproefde spaansche beraan den Roodentoren; de tonnenbrug van Lamotte verschafte hem in weinige oogenblikken een voldoenden overtocht over de gracht, terwijl het geschut van het Raadhuis niet ophield, de belegerden van terzijde te bestoken. Juliaan Romero, de gladde leugenaar, aan de spitse der pas uit Italië aangekomen benden, waarvan de faam wonderen van dapperheid verhaalde, betoond in den strijd tegen de Turken onder Don Jan van Oostenrijk — rukte aan bij de Frieschepoort, wier puin de gracht had gedempt. Men verhaalt, dat de lust tot den storm den naijver der spaansche bevelhebbers derwijze had ontvonkt, dat het lot beslissen moest, wie de vendlen zou aanvoeren; hoe dat zij — Noircarmes en Romero hadden de rollen, die zij meermalen speelden. Hunne benden, steunende op eigen bedrevenheid en moed, glimlachende van minachting om de zwakke en onbedreven bezetting, stormden aan, en toch .... de zwakke en onbedreven bezetting stond pal. Een zelfde moed had alle verdedigers, zoowel burgers als soudenieren, bezield. Niemant week. Waar men stond, hield men stand; met de fierheid en den moed, waarbij het beleid tevens zich kan doen gelden, het bevel gehoord en met juistheid uitgevoerd wordt. In dichte drommen rukten de vijanden in de bressen op; het vochtige kruid der belegerden verijdelde een begroeting van levendig musketvuur. Maar achter de gewapende stedelingen waren vrouwen, knapen en meisjes ijverig in de weer en liepen af en aan, om brandend en ziedend werptuig aan te reiken. Een wonderlijke stroom van vuur en vlammen stortte op eens op de vijandelijke bestormers.

Een laaie gloed van dunne berkentakken en stroo daalde neêr en knapte en knetterde op hunne schouders, langs hunne zijden en onder hunne voeten. Vlammende halskragen van brandende pekhoepen omgaven hunne hoofden, en kokende olij en plassen van gesmolten lood kletterden neêr. Dat was voor den heldhaftigen, overmoedigen vijand een onverwachte begroeting; zij verbrak terstond de orde zijner drommen en sloeg sommige met verlammenden schrik. Een menigte stond de vuurproef door, beklom den wal en stelde zich onverschrokken tegen de burgers. Maar Koenraad van Steenwijk wierp de bespringers van den Roodentoren terug, en bij de Frieschepoort ontmoetten de Spanjaarden zulk een krachtigen tegenstand van speêren hier, verre jagers daar, slagzwaarden ginds en overal snorrende keisteenen, wapenen als door tooverslag door onvertsaagde mannen bewogen, op het bevel van een beweeglijk Hopman, die zich overal te gelijk scheen te vertoonen en zij Duivel hoorden noemen, dat de vijanden, verbaasd en met den schrik in het hart, terug weken, in de meening, dat de vorst der duisternis in persoon de stad verdedigde.

De eerste storm was afgeslagen.

Een tweede aanval ving onmiddellijk aan, met verse benden. Het gold nu niet alleen de Frieschepoort en den Roodentoren; maar van de zijde van het Runhuis werden de zoutkeeten bedreigd door vaartuigen met gewapenden dicht bevracht, en van den kant van Ropjeskuil voerde de vijand een tonnenbrug aan, om den wal bij het bolwerk der Heiloër poort te beklimmen. Zoo stoutmoedig de vijand ten Noorden de stad aangreep, zoo bedachtzaam en weifelend tastte hij toe

aan de oostelijke en zuidelijke zijde: van het groote bolwerk bij de Heiloër poort schoot men met een ijzeren gotelink wakker op de vervoerders van de tonnenbrug. Het geschut werd goed bediend, men zag de spaanders van het houten stormgevaarte opvliegen. Een gedeeltelijke vernieling maakte de tonnenbrug reeds onbruikbaar, en de vijand had geen lust de gracht te doorwaden; hij keerde naar de Nieuwpoort terug. Het geschut van de zoutkeeten werd op de naderende schuiten van het Runhuis gericht, één vaartuig werd in den grond geschoten. Een aanhoudend musketvuur begroette de andere bodems. De vijandelijke aanvoerder werd getroffen, waarna de vijand naar het Runhuis terug voer. Daar deed hij zijn schalmeiën klinken, ten sein dat de aanslag mis lukt was.

De tooneelen bij de Frieschepoort en den Roodentoren getuigden inmiddels van een vreeselijker strijd, — van een ver woeden storm, onder het verward rumoer van gekrijsch der strijders, musket geknal, wapengekletter en het geratel van een hagelbui van keisteenen, telkens overstemd door het bulderend geschut; — onder een tafreel van schitterende harnassen en wapenen en wapperende vederbossen, plotselijk door vlammen en rook en vonken omgeven, die als een onweêr op de bestormers neêrstortten, en hier en daar een stroom van kokende olij, of blinkende stralen van vloeiend lood door liet. Gillende van duldelooze pijn ontscheurden zich de Spanjaarden aan den last van hen; die dood aan hunne voeten zonken, en keerden in bange vlucht, om het bericht van de eerste bestormers te bevestigen, dat Satan alleen zulk een verdediging kon bewerken.

De tweede storm was afgeslagen.

De zon was nog niet ondergegaan. Een derde storm was reeds voorbereid en verving terstond den vorige. Juljaan Romero, de listige tijger, deed, naar den aart van dat roofdier, zijn vendelen met een schielijken aanval de Frieschepoort aantasten. Zijn soudenieren, vlug te voet, onder bemoedigend trompetgeschal, naar het schijnt, ditmaal den helschen vuurstroom te vlug af, hadden in een oogenblik het bolwerk beklommen en zij mochten nu roepen: „Victorie, de stad is ons!" Noircarmes, de woeste stier, trachtte door overvloed van volk, dicht aan een gesloten, en door eigen onverzettelijke kracht voortgedrongen, den goeden uitslag te bereiken, als hij ten derden maal den wal bij den Roodentoren aangreep. Ondersteund door het geschut van het Runhuis — den lastigen kwelgeest — was het voor de belegerden gevaarlijk, zich boven de veste te vertoonen, eer de Spanjaard daar verscheen; zoo de stedelingen het waagden, en in het vuur van den strijdlust waren er velen, bekochten zij het met den dood. Maar de vijanden vertoonden zich niet op den wal, of Koenraad van Steenwijks beleid stelde hun de moedigste der verdedigers tegen, en wees de plaats waar een stortvloed van ziedende vloeistof den achteraan stormenden drom moest uit een scheuren, — waar pekkransen bij honderden moesten geworpen worden en de vijanden vlammende kroonen opzetten, — waar.... maar ijver en heldenmoed behoefden geen bevelen meer, allen werden aangegrepen door een stoutmoedigen geest. De mannen tastten de belegeraars met de wapenen aan en brandden hun musketten los, de vrouwen gaven de kooksels en ander werptuig

niet meer den mannen over, maar velen wierpen zelve de brandende stroobundels en rijsbossen, — de knapen en meisjes slingerden zelve de vlammende pekkransen naar beneden, en zelfs jongens onderhielden met rappe hand den regen van keisteenen, die den drom van Spanjaarden teisterde. Zoo krachtig en onweêrstaanbaar de aanval door talrijke en versche benden, zoo levendig en onverzettelijk de verdediging door vermoeide, maar op nieuw met strijdvuur en kracht bezielde stedelingen; hadden ook zij niet versche hulpbenden van vrouwen en maagden. Een van haar, als de andere onbevreesd mede strijdend, Katarina Remme, zestien jaar oud, zou zestig jaar later nog een levende getuige zijn van dien strijd, en de overlevering heeft getracht het roemrijk feit in haar beeld te vertegenwoordigen. Thands verloor zich dit jeugdige, krachtige meisje onder de menigte harer kunne, van gelijken heldenmoed en ijver. Hopman Steenwijks voorbeeld stak allen aan met brandenden strijdlust. Wat zullen daar gewêest zijn stralende oogen, gloeiende aangezichten, gespannen lippen, bonzende harten en vuisten krampachtig gesloten om het wapen, — angst plotselijk vervangen door krachtig adem halen, — gekrijsch dat een kreet werd en in gejuich overging en aanhield, want de worstelende stier, die niet week, poogde tot nog toe vruchteloos door te dringen! Zij hielden vol hem te bestrijden, al klonk hun, boven het gegier en gegil der bestormers, boven het vreeselijk wapengerucht, de spaansche zegekreet: „Victorie, de stad is ons!" van de zijde der Frieschepoort in de ooren: bij hen geen gedachte, geen voorstelling, geen doel, dan dat één — schitterend helder: den wal

den vijand, wien zij voor zich zagen, te betwisten; en die vreeselijke moed van mannen, vrouwen en kinderen onderhield den gloeienden stortvloed, den slagregen van kogien, het ratelend musketvuur, waartegen de woeste stierenkracht van Noircarmes niet vermocht. Zijn benden, deerlijk gehavend en gedund, honderde dooden achterlatende en kermend van tallooze wonden, weken van den Roodentoren terug, met den schrik in het hart, om den aanval niet te hervatten.

Juliaan Romeroos benden hadden met een aanval, den sprong eens tijgers gelijk, het bolwerk bij de Frieschepoort bereikt. Daar stonden zij onder het aanvurend geschetter der spaansche trompet, met al de kastiliaansche wapenpraal, boven op de poort; drie kleurenrijke vaandels wapperden voor hen uit. Wie waren zij, die hun de zegepraal wilden beletten? — een hoop eenvoudige lieden, zonder helmet of harnas, de meeste als visschers gekleed. Met zulke bestrijders tegenover zich mocht de voorste vaandrig luide roepen: „Victorie, de stad is ons!" Uit dien met vasten tred naderenden hoop eenvoudige lieden, trad plotseling iemant vooruit en gaf even snel het andwoord: „En dat is mijn!" Zijn naam was Kitman, in zijn vuisten zag men een vreeselijk slagzwaard flikkeren, één snelle zwaai en den vaandrig waren beide beenen ontnomen; diens romp plofte op den grond en ontfing den genade-stoot; het vaandel werd vertrapt. Kitmans daad was het sein: de burgers vielen verwoed op Romeroos soudenieren aan. Het tweede vaandel werd aangegrepen, van den standert gescheurd, aan flarden gereten, en wie het droeg gedood. Het derde vaandel bleef nog wapperen, verdedigd door zijn drager, zoo vaardig

als jong — zoo dapper als verbaasd over den wonderlijken moed, dien de stedelingen betoonden. Daar boven de hoofden der stedelingen verhief zich ook een standert; een vaandel van vlammen, die knetterend uit een rijsbos sloegen, golfde van den top. De drager worstelde zich door den drom. Hij gaf zijn vurig vaandel de richting naar het vijandelijk kleurendoek; het greep het aan; ontstak het. Twee vlammende banieren zag men voor een oogenblik, maar der Spaanschen was even spoedig verteerd en het ander, zich tot een wimpel verlengende, slingerde rechts en links en blakerde de vijanden, onder het gejuich der burgers; want het derde vaandel was vernietigd. De beroofde spaansche vaandrig stond nog een oogwenk pal, om te ondervinden en het naderhand aan de historie te vermelden, dat die eenvoudige lieden als leeuwen vochten; toen vluchtte hij en ontkwam den dood als door een wonder; want krachtig werden de Spanjaarden aangegrepen en ter neêr geworpen. Elke houw, elke slag, elke stoot velde een Spanjaard. Een soudenier, een Schot van geboorte, voor eenige dagen het spaansche leger ontvlucht, brandde twintig malen zijn vuurroer op de bestormers los, en twintig vijanden vielen door zijn kogels; als mannen zich vertiendubbelen is er geen vijand tegen bestand. De Spanjaarden vulden met hun lijken de bres, die hun eigen kanonkogels hadden geboord; de burgers schenen onkwetsbaar. De vijand week, vluchtte in snelle vaart, een donderend kanon- en musketvuur volgde hem; wie het levend er afbrachten, bevestigden dat een bovennatuurlijke macht alleen zulke wonderen kon doen, als zij hadden gezien.

De laatste storm was afgeslagen, en de avond was gevallen.

De bangste dag voor Alkmaar was voorbij; maar hij blijft in de geschiedenis der stede als de roemrijkste schitteren, — in de geschiedenis des lands, als de morgenstond der zegepralende vrijheid. Het spaansch geweld, dat als een gier van het Zuiden over den lande was gevlogen en het volk had aangegrepen en verdelgd, stootte het hoofd en werd de vleugelen geknot voor Alkmaar. Minstens een duizendtal dooden en gekwetsten kostte den vijand die storm, terwijl aan de zijde der stede nog geen veertigtal sneuvelden. Maar minder nog het verlies van strijdkrachten, dan wel de doodsteek die aan 's vijands overmoed was toegebracht, — de wonde die zijn geestkracht was geslagen, — de schrik en verslagenheid die hem hadden bevangen, had hem in den staat van machteloosheid gebracht, die zoo scherp nu afstak bij den levendigen moed der burgers, die zichzelve hadden leeren kennen als weêrbaar en opgewassen tegen een overmachtigen vijand. Wat zij hadden verricht op den 18den September — het groote feit verbaasde hen niet minder, dan het den vijand deed. Als deze verhieven zij het tot het wonderdadige; als deze geloofden zij het verricht door tusschenkomst eener hoogere macht; maar als deze met schrik het toeschreef aan den geest des kwaads, herkenden zij, met een verheven gevoel, de hulp van God, en waren de burgers bemoedigd en krachtig in hun vertrouwen op een almachtige hulp uit den Hemel; terwijl de vijand met bijgeloovige vrees was bevangen,

als hij naar de stad heen zag, waar Satan met stroomen vuurs zijn aanbidders tegen elken aanval beschermde.

Den volgenden dag bracht de vijand in stilte en verslagenheid door en begroef zijn dooden, terwijl de burgers fier en waakzaam uitzagen, hun gebroken wallen herstelden en nieuwe middelen van verweer bedachten en vervaardigden. Hun was de moed, de ijver en de vinding, — bij den vijand de neêrslachtigheid en werkelooze traagheid.

Eerst den tweeden dag na den storm, Zondags den 20sten September, des morgens ten negen uren, deed de vijand van uit zijn schansen weder de twintig zware kanonnen bulderen en beukte met zevenhonderd kanonkogels stad en wallen; maar de stedelingen herstelden de schade, zoo ras die was toegebracht. Na den middag werden de stormkolonnen van de Nieuwpoort en van Oudorp in beweging gebracht; schoorvoetend naderden zij de schrikwekkende veste. De kanonnen zwegen, nu de storm zou beginnen.

Wij stellen ons voor, dat langs het reine blaauw van den hemel, door den oostenwind de minste nevel ontnomen, dien oogenblik eenige trekvogels in een wigvormig figuur geschaard van het Noorden naar het Zuiden vlogen. De namiddagzon deed hun glinsterende, witte vederen tegen het helder blaauw als bleeke lichtvlammen flikkeren, terwijl zij aan de oostelijke zijde, hoog in de lucht, langs de stad vlogen. In hun opgewekte verbeelding stelden de stedelingen zich alreeds voor, in onmiddellijke bescherming van den Heer des Hemels te zijn. Het was slechts een kleine schrede, om dat blinkende figuur voor een vurig teeken aan te zien, door des Scheppers hand bestuurd, om hun te

verzekeren, dat van 't Noorden en van 't Zuiden hulp was te wachten. Waren ze niet onder het zingen van het zesde en het zes en dertigste lied van David naar de veste opgetrokken, en gaf de Heer met dat teeken niet een bemoedigend andwoord op dien klaagzang?

Oogen, stralende van vertrouwen en van fierheid op hun gerechte zaak, sloegen de burgers naar de vijandelijke vendelen heen. Die beroemde spaansche krijgsbenden daarentegen bleven staan op een grooten afstand van de stad. Zij bleven staan, ondanks de groote beloonigen door Don Frederik hun toegezegd. Zij weigerden halstarrig te stormen, in weerwil van hunne Capiteinen en Oversten. Ofschoon Noircarmes zijn soudeniers nog wist te dwingen, dat zij de stadsgracht naderden en de tonnebrug in het water schoven, — eenige goed gerichte schoten van den wal vernielden eenige wijnpijpen, het stormvlot dompelde daardoor met de eene punt in het water; het geringe beletsel was genoeg — ook die manschap weigerde den storm. Er was tegen die stad niet te strijden; zie, men had brandend stroo gereed, om die stedelingen met vlammende bundels van de wallen te jagen; de wind was steeds gunstig, doch — nu keert de wind zich van het Oosten naar het Zuiden, en zou de vlam, die zij vooruit droegen, in hun eigen aanzicht slaan; is dat keeren van den wind geen tooverij? De vendelen van Noircarmes weigerden om den aanval te doen, al riepen de burgers hun toe, dat zij zouden naderen, want dat het Amsterdamsche kermis was en men samen het feest zou vieren; — al brachten de burgers hun een cronk toe en zetten de half geledigde kanne op den wal, opdat de Spanjaarden het zoude halen; — al

riepen de jonge vrouwen zelfs, dat zij haar pronkkleed verwedden indien de vijanden waagden te komen; — ondanks al die uittartingen en spot, de Spanjaarden bleven staan. Hunne officieren geboden den aanval, met zachte woorden, met strengen nadruk, maar het een noch het ander hielp; het bevel werd niet geacht. De officieren werden woedend, zij stootten een der onwilligen neder — zij doodden vijftien van de halstarige weigeraars; maar de overigen bleven zich verzetten en bekenden: liever door de hand van hunne eigen bevelhebbers te willen sneven, dan zich te wagen om die stad aan te tasten.

Dat was de indruk, dien het klocke verweer der stedelingen op den 18den September, bij den vijand had achtergelaten.

De verdedigers van Alkmaar hadden list en verleiding weêrstaan. Zij hadden getoond, dat de kracht van het geweld tekort schoot bij hun moed en volharding. Thands wachtte hen het gevaar van hetverraad. Het was een nieuw tafreel in de merkwaardige geschiedenis van het Beleg.

De vijand verliet den 22sten September de schansen bij Ropjeskuil. Bij de Nieuwpoort werden eenige paviljoenen en tenten opgeruimd, en uit de schans tegen over den Roodentoren werd het buskruid naar Oudorp vervoerd; overtuigende teekenen dat Don Frederik een aanvang maakte om het beleg op te breken. De stedelingen zagen dat alles met vreugde. Zij waagden zich buiten de Heiloërpoort en verlustigden zich, den grond te bewandelen, die zoo lang in het bezit des vijands was geweest; eenige ijlden naar Ropjeskuil, plunder-

den en slechtten de schansen, voerden de tonnebrug in de stad en hakten het stormgevaarte tot brandhout. Hoe vele reden hadden de burgers om te gelooven, dat het kwaad geleden was en de vijand spoedig geheel zijn leger zou wechvoeren; want, dat de Prins van Oranje aanzienlijke versterking uit Duitschland had bekomen, was hun den vorigen dag uit een brief, overgebracht door de boden van Hoorn, wie het eindelijk gelukt was de stad te bereiken, kenbaar gemaakt. Don Jeronimo de Arcibu had naar waarheid gesproken, toen hij het doel van zijn Bevelhebber meêdeelde. De algemeene onrust en behoedzaamheid zal dien avond niet zoo geheerscht hebben als de reeks van voorafgaande dagen; de wachten waren wellicht niet zoo waakzaam meer. Des nachts vernamen zij aan de westelijke zijde der stad eenig gerucht, toen zij hun aandacht scherpten, bleek het dui delijk: — het was een vluchteling, die de stad trachtte te bereiken en door eenige Spanjaarden werd vervolgd. De wachters op den wal haastten zich ter hulpe, en brachten den man met een klein vaartuig in de stad. Zoo zij meenden een bode te hebben gered — zijn spraak overtuigde hen, dat hij een Waal was, en spoedig wisten zij, dat ze met een overlooper uit het spaansche leger te doen hadden. Terstond werd den Gouverneur Cabeliau er kennis van gegeven, en de vluchteling voor diens sponde gebracht. Wat ook de Waal zich had voorgenomen — toen hij voor den zieken veldoverste stond, diens blik op hem rustte en hem terstond herkende voor den man, die in den Briel zijn dienaar was geweest, smeekte de overlooper om lijfsgenade en beleed, dat hij te Haarlem met eenige der zijnen gevangen genomen

en naar Alkmaar vervoerd was; hij verzweeg wellicht dat hij met zijn makkers in spaansche dienst was overgegaan. Doch de bekentenis moest terstond de vraag doen oprijzen, hoe en waarom hij zijn leven waagde aan zulk een gevaarlijke vlucht. Was het in dien man de zucht om oprecht te zijn jegens zijn vroegeren meester, of de afschuw van het kwaad, of de vrees voor de uitvoering van een gevaarlijke daad, toen hij als andwoord openhartig bekende, dat hij door den vijand voor tweeduizend kroonen was omgekocht om de stad te verraden; hetzij door de legerhoofden omtrent den toestand der stad te onderrichten; hetzij door hulp en medewerking der spaanschgezinde burgers, of eindelijk door de stad aan vier hoeken in den brand te steken. Twee of drie dagen zou het leger in slagorde blijven wachten, en de kameraden van den Waal met hun leven voor zijn trouw borg blijven. Alles wat die man verhaalde, werd aangehoord, daags daaraan door Burgemeesteren en Hoplieden in den krijgsraad rijpelijk overwogen; waarna men besloot den Waal in de gewone gevangenis te bewaren, en de krijgsraad onder eede zich verbond, niets van hetgeen hij had bekend, onder de menigte te brengen, dan dat de vijand binnen veertien dagen het beleg zou opbreken, omdat de hulpbenden der Duitschers nabij waren. De vroedschap nam daarmeê een wijs besluit, zij vertrouwde zich alleen toe dat zonderling angstig gevoel, dat hem bevangt, die op een hair breedte een doodelijk ongeluk is ontkomen; zulk een aandoening onder de menigte zou de rust in de stad in gevaar hebben kunnen brengen en ergelijke tooneelen doen ontstaan. Er openbaart zich, voor het naauwlettend oog, in de geheele ge-

schiedenis van het beleg een wijsheid van bestuurders, die hun een verheven plaats in de nagedachtenis waardig maakt. Moeilijk moest het soms vallen, voor de vraagstukken, die de omstandigheden opwierpen, zoodanige oplossing te vinden, dat zij beandwoordde aan de voorzichtigheid en menschelijkheid beide. De Waal verhaalde, dat, zoo hij taal noch teeken aan den vijand had gegeven en den 26sten September niet terug keerde, het leven zijner kameraden in gevaar was. Het kon het bestuur niet onverschillig zijn, dat de vijand wist, dat het verraad was ontdekt en verijdeld. Indien men het kon doen voorkomen, dat de Waal het slachtoffer zijner poging was geworden, zou wellicht het leven zijner medegevangenen worden gespaard. Met het oog daarop, werd den Waal, misschien met medeweten daarvan, gevraagd, of hij wist wie de gevangene Don Jeronimo was. Hij andwoordde, dat de spaansche edelman een overste over driehonderd knechten was, die vele gruwelen in Haarlem had bedreven en den raad had gegeven, dat men de kinderen van den Burgemeester Kies bij de beenen zou ophangen en dooden, als men de eenden deed. Dergelijke gruwel moest den afschuw voor den edelman wekken, en de goede dienst zijner bekentenis voor een wijle op den achtergrond schuiven. Hem werd het kleed van den Waal aangetrokken en de dood aangezegd. Hij smeekte om genade; in zijn doodsangst beloofde hij met hen den Duivel te aanbidden, indien men hem het leven liet. Het baatte den ongelukkige niet. Zijn lijk werd aan drie staken op den wal bij den Roodentoren in het gezicht van den vijand ten toon gesteld; de Spanjaarden mochten het nu aan-

zien voor het lijk van den Waal, het er voor houden dat het verraad was ontmaskerd en den gevangenen het leven laten; maar het lot van Don Jeronimo is een vlek in de geschiedenis van het beleg.

De Spanjaarden maakten voortdurend meer aanstalten om het beleg op te breken. Den 24sten September was er geen twijfel meer of zij het ernstig meenden de stad te verlaten; van dien dag af zagen de burgers het eene stuk geschut na het andere wechvoeren en de schansen ontruimen. Weinig vermoedden de Alkmaarders, dat de bemoeiingen en wederwaardigheden van hun bode, den timmerman van der Mey, daarvan de oorzaak waren. Hij zwierf om het spaansche leger heen, zocht een gunstige kans om de stad binnen te komen en had reeds drie of viermaal vruchteloos beproefd, door de vijandelijke schildwachten te sluipen. Toen hem dit eindelijk des nachts gelukte, geraakte hij door de duisternis in een waterplas, tengevolge van den hoogen waterstand, te diep om te doorwaden. Van der Mey verstond de zwemkunst niet, in zijn bewegingen om zich het leven te redden, verloor hij de brieven, doch hielp zich zelf op het drooge en sloop weder door de schildwachten terug, tot waar aan den oever des Schermeirs de schuit, die hem gebracht had, nog toefde.

De brieven waren verloren voor dengeen, aan wien zij waren gericht. Hoeveel troostende toezeggingen zij bevatten, zij dreven dien nacht, in een blaas tegen nat beveiligd, over den plas, nu ginds dan herwaarts, ten prijs van wind of stroom. Maar in die richting was bestemming: de brieven waren niet voor anderen verloren; des morgens werden zij gevonden door den

vijand en aan Don Frederik overhandigd. De spaansche Opperbevelhebber sloeg er naauwelijks de oogen in, of hij ontwaarde met verbazing, dat Oranje vast besloten had, het land wijd en zijd onder water te zetten, om Alkmaar te behouden. Dat was een verschrikking te meer; na een bloedigen vruchteloozen strijd, een graf in de golven! De krijgsraad werd bijeen geroepen en oordeelde: dat er genoeg voor den roem der spaansche wapenen was gedaan; — dat men noch de eer, noch den Koning schuldig was, een aanzienlijk leger van zulke uitstekende krijgslieden op te offeren in een strijd, niet tegen menschen, maar tegen den Oceaan. Toen aan Van der Mey de brieven ontglipten, gingen zij de reize doen, om de belegeraars den laatsten stoot toe te brengen.

Zware buiën van regen en wind vergrootten het gevaar, dat den vijand bedreigde. Elke dag steeg het water een hand breed en bevestigde, dat het besluit van Oranje reeds een begin van uitvoering verkreeg; de zeevisch zwom in de stadsgrachten. De vijanden haastten zich, ofschoon de arbeid van dag tot dag moeilijker werd, hun krijgstuig te vervoeren. Van der Mey, die zooveel aan dezen staat van zaken had toegebracht, — hij, die zich geen rust had gegund, om zijn stad, door de macht van buiten, te verlossen, dwaalde altijd nog om het leger des vijands heen en kon zijn bemoedigende tijding zijn burgers niet doen hooren. Des nachts, na zijn ongeluk, had hij nogmaals beproefd, de stad aan de zuidzijde te bereiken. Op de hoogte van Boekel landde hij, zonder te bevroeden, dat een spaansche wachter op hem lette. De Spanjaard, met een hellebaard gewapend, sprong in

het schuitje. Van der Mey bemerkte naauw den onverwachtten gast, of verliet op eens het vaartuig en sloeg ter vlucht. De wiegelende bodem had middelerwijl den vijandelijken soudenier van de voeten geworpen en dreef langzaam van wal. „Een schip! een schip!" schreeuwde de neêrgetuimelde wachter, door zijn kreeten werd het vaartuig in de verbeelding van een anderen schildwacht vergroot, alsof het een schip vol krijgslieden van den Prins was, tot een aanslag op de Nieuwpoort bestemd. De trom sloeg daar alarm en het volk kwam op de been, doch de vergissing werd spoedig bemerkt. Later beproefde de bode andermaal in den nacht de stad binnen te komen, en zou, door de duisternis begunstigd, dicht langs de vijandelijke wacht zijn heen geslopen, doch daar steeg een geweldige vlam ten hemel, en verlichtte den omtrek met een hellen gloed. Het was de vlam van dat lastige Runhuis. De vijand zelf stak het nu in brand. Het was de laatste kwelling, die het der stede kon aandoen, nu het haren bode door den vijand deed opmerken en op de vlucht joeg. Dien zelfden dag echter gelukte het den timmerman zijn stad te bereiken.

Hij vond er beweging en drokte genoeg. Men had de karveelschepen voor het Verdronkenoord en Luttik-Oudorp weggenomen. Gewapende burgers en soudeniers voeren de stad uit naar Oudorp; het was door den vijand verlaten en, om het wederkeeren te beletten, staken de stedelingen, buiten last der overheid, het door ouderdom eerwaardig dorp in brand. Tweehonderd gewapenden vielen de Frieschepoort uit, om den attrekkenden vijand bij den Driesprong afbreuk te doen, en verjoegen hem naar Huiswaard, dat mede

een prooi der vlammen werd, toen de Spanjaarden van daar naar Bergen vluchtten. Van der Mey vond zijn stad vol leven en beweging. Men had een der vijf tonnenbruggen van Lamotte als een zegeteeken in de stad gehaald en op de Mientbrug ten toon gesteld. Jong en oud bezagen van nabij het logge gevaarte, dat den vijand niet had mogen baten. Van der Mey ontmoette overal zijn burgers met opgeruimde harten en vrolijke aangezichten, overal een verheugde menigte, want Alkmaar was verlost, na een beleg van zeven weken. Het was de dag van den achtsten Oktober.

De stad was behouden door de eensgezindheid, den ijver en moed der burgers, door het beleid der krijgslieden en het wijs overleg der vroedschap. De stad werd, eer hongersnood zijn doodelijke nepe haar toebracht, van den vijand ontzet door een reeks van omstandigheden, wier samenloop den twijfelaar zelfs moet nopen tot de erkenning van een hooger Bestuur. De stad, die door Alba was aangewezen, om een tooneel van moord en verwoesting te zijn, van waar de schrik zich door het gandsche land moest verspreiden, werd het punt van waar de vrijheid hare wandeling begon en een Staat vestigde, waarin wij ons nog gelukkig achten te leven.

Als het nederlandsche Volk, erkentelijk aan de vrijheid, die het boven andere volken geniet, een teeken van dankbaarheid wil stichten op de plek, waar de eerste vaste schrede der vrijheid werd gezet, Alkmaar kan het dien grond aanwijzen — zulk een teeken verrijze binnen hare wallen op de lommerrijke strooke tusschen de Frieschepoort en den Roodentoren!

ALKMAAR
en Omstreken
tijdens het Beleg in 1573.

a. Hoef Klooster van Dm. Frederik
b. Poltmolen en wendelen van de Robles
c. Don Ferdinand de Toledo
d. Baron de Lievres en de Chevereaux
e. De Cuyres en wendelen van Noircarmes
f. De Cuyres en vend. v. Julianus Romero
g. Van Fruneberg Jurriaan Schenk en de Graaf van Eberstein
10. Spaansche Schansen Reane
i. Tiane Schans
k. Schans van twee Stukken
l. Schansen over Rapperdsul
m. Schans van negen Stukken
n. " " twee "
o. " " zeven "
1. Roode Toren
2. Friesche Poort
3. Piters Toren
10. Mannike Bolwerk
11. Oosterse "
12. t'Groote "
13. Nieuwelandse Poort
14. Zoutket
10.11.12.13. Vergrooting en Versterking der Stad
kort voor het Beleg
11. Oostelijk gedeelte der Stad
bij de bestorming op den 8. Septemb. 1573

Hoog of Hoogegraad. Hoofdvest. Laagegraad.

Meer nieuwe kaarten en beschrijvingen uitgegeven door M.P.C.

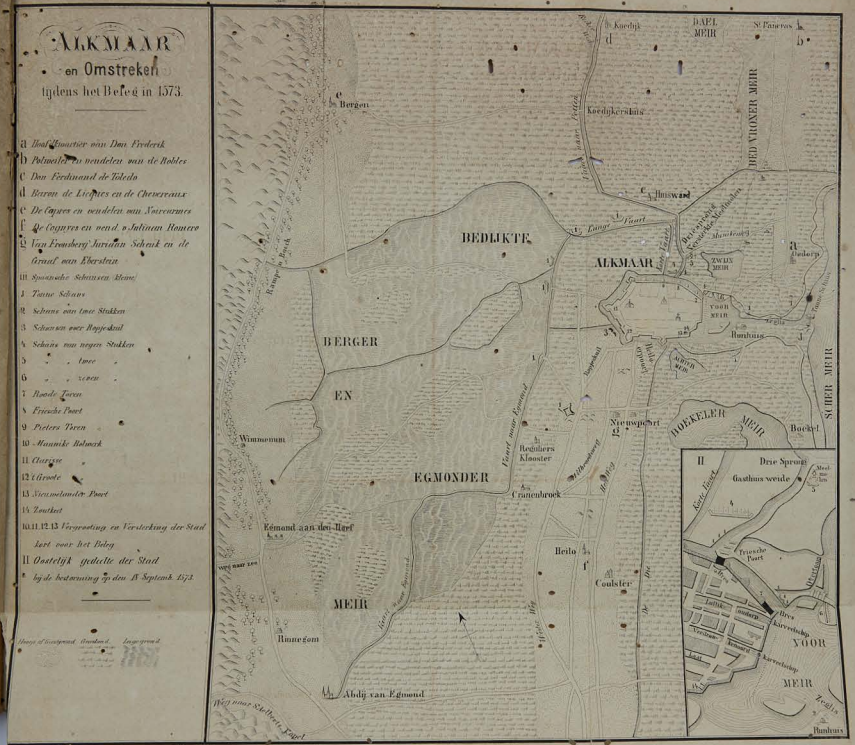
DAEL MEIR
St Pancras
Kwelbrug
Koedijk
Koedijkerkhuis
BREED VROONER MEER
Bergen
Ilmuiden
Langevaart
BEDLIKTE
ALKMAAR
ZWAAN MEER
Vaart naar Uitgeest
Ringvaart Beemster
Ringvaart Beemster
Ringvaart Beemster

